

Силабус курсу:

АРХЕОЛОГІЯ НОМАДНИХ ПЛЕМЕН ЄВРАЗІЇ

Ступінь вищої освіти:	магістр
Спеціальність:	032 Історія та археологія
Рік підготовки:	1
Семестр викладання:	осінній
Кількість кредитів ЄКТС:	5.0
Мова(-и) викладання:	українська
Вид семестрового контролю	залік

Автор курсу та лектор:

Бровендер Юрія Михайлович (лектор)

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

Професор кафедри історії та археології

посада

brovender@snu.edu.ua	+38-050-655-94-45	Viber за номером телефону	320ГК аудиторія кафедри ІФ
електронна адреса	телефон	месенджер	консультації

Анотація навчального курсу

Мета вивчення курсу: Метою лекційних занять за дисципліною є розкриття загальних теоретичних знань з археології номадних племен Євразійського континенту, ролі природного чинника у формуванні такого специфічного способу життя як кочівництво, особливостей матеріальної і духовної культури номадів від часів доби раннього металу до пізнього середньовіччя у степовому поясі Євразії, закладання основ для подальшого накопичення конкретно-історичних знань і навичок для успішного використання їх професійній діяльності, в т.ч. у дослідженні давньої історії кочових культур і народів Євразії.

Метою самостійної роботи за дисципліною є засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача; переорієнтація із лекційно-інформативної на індивідуально-диференційовану, особистісно-орієнтовану форму та на організацію самоосвіти магістранта; поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які магістранти отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Результати навчання:

Знати:

- основний фактичний матеріал;
- джерела й літературу за курсом;
- понятійно-термінологічний апарат курсу;
- характеристику основних археологічних культур та народів степового поясу Євразії;
- особливості матеріальної та духовної культури номадних племен;
- сучасні підходи до визначення місця і ролі кочових племен у

цивілізаційному процесі на євразійському просторі;

- досягнення сучасної археології у вивченні актуальних проблем номадизму як у теоретичному, так і у практичному плані

Вміти:

- розрізняти за матеріальними джерелами основні археологічні культури дописемного періоду, а також народи історичного періоду, у яких номадизм був способом життя ;
- аналізувати підходи до вивчення старожитностей номадних племен Євразії, обґрунтовувати свою світоглядну позицію щодо процесів розвитку кочових археологічних культур і народів на теренах України;
- складати хронологічні та синхронізаційні таблиці кочових археологічних культур і народів;
- працювати з картами;
- використовувати наукові (археологічні, історичні, природно-наукові) терміни та поняття при характеристиці кочових археологічних культур, і народів, а також їх ойкумени під час усних відповідей на семінарських заняттях.

Передумови до початку вивчення:

Майбутні фахівці з історії та археології зможуть розвинути професійні надбання, напрацьовані в результаті виконання робочої програми навчальної дисципліни «Археологія номадних племен Євразії» завдяки вивченню наступного блоку дисциплін з циклів загальної та професійної підготовки: «Археологія та методика польової археології», «Історія первісного суспільства», «Давні виробництва Східної Європи», «Історія світової археології», «Сучасні проблеми археології України», «Історія України», «Історія української культури», «Історія Азії та Африки».

Мета курсу (набуті компетентності)

Метою викладання дисципліни є орієнтація майбутніх фахівців в актуальних проблемах археології номадних племен Євразії, формування компетентних фахівців у різнобічних аспектах номадизму степового поясу Євразійського континенту.

Вивчення даного навчального курсу призначене для формування, удосконалення та розвитку у здобувача вищої освіти наступних компетентностей:

ЗК01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК03. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК04. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК05. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК07. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК08. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК09. Здатність бути критичним і самокритичним. 10. Здатність працювати в команді.

СК01. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

СК02. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.

СК03. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.

СК04. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.

СК05. Здатність відшукувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

СК06. Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.

СК07. Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історикокультурної спадщини.

СК08. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

СК09. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анутовати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.

СК010. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

СК011. Здатність здійснювати та організовувати археологічну діяльність.

СК012. Здатність робити відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів, організовувати археографічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами.

Що забезпечується досягненням наступних програмних результатів навчання:

РН01. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

РН02. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

РН03. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.

РН04. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.

РН05. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

РН06. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.

РН07. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.

РН08. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.

РН09. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.

PH10. Застосовувати сучасні методики у процесі популяризації історії та археології, а також здійсненні різних видів педагогічної діяльності.

PH11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

PH12. Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.

PH13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

PH14. Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1	Степовий пояс: геоекоекологія, системи життєзабезпечення, культури.	2/2	Дотримання правил і принципів академічної доброчинності при вивченні дисципліни «Археологія номадних племен Євразії». Трагічний тринадцятий. Геоекоекологія, культури і моделі життєзабезпечення. Геоекоекологія Степового поясу. Західновразійська половина поясу і її межі. Гірський монгольський степ і Джунгарські ворота. Аравійські пустельні нагір'я. Степовий пояс як домен.	Індивідуальні завдання. Обговорення
2	Епоха раннього металу – переломний період в історії євразійських культур: загальний огляд	2/2	Історія та археологія: схожість і відмінність в базових джерелах. Пам'ятники поховальні: підземна і надземна «іпостасі». Складності розуміння. Археологи в якості представника потойбічного світу. «Монгольський синдром кочових культур». Протяжність археологічного часу. Кіннота і метал. Інші новації епохи раннього металу.	Індивідуальні завдання. Обговорення
3	Металургійна «революція» в Балкано-Карпатті. Майкопська культура великих курганів	2/2	Початок епохи металів. Балкано-Карпатська металургійна провінція та її структура. Третій блок БКМП: степові скотарі. Напрямок імпульсів. Циркумпонтійська металургійна провінція: фаза зародження. Майкопська культура і її кургани. Майкопські поселення. Загадки майкопського феномену. Майкопський феномен і «монгольський синдром».	Індивідуальні завдання. Опитання
4	Курганні культури	2/2	Металургійна провінція стає Циркумпонтійською. Імпульс на північ.	Індивідуальні

№	Тема	Години (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
	степового поясу доби бронзи		Ямна культурна спільнота. Катакомбна спільнота. Друге тисячоліття: кардинальні зміни в Євразійському степу.	завдання. Опитування
5	Ранній залізний вік. Кіммерійці.	2/2	Поява заліза. Світ кочовиків раннього залізного віку. Періодизація і хронологія. Джерела. Писемні свідчення про кіммерійців. Кіммерійці за археологічними даними. Пошуки археологічних корелятивів кіммерійців.	Індивідуальні завдання. Опитування
6	Номади раннього залізного віку Євразії	2/2	«Скіфський світ». Сармати. Гуни.	Індивідуальні завдання. Опитування
7	Номади Євразійських степів за доби середньовіччя.	2/2	Номади Євразійських степів за доби раннього середньовіччя: авари, булгари, хозари, угри. Кочовики розвиненого–пізнього середньовіччя: торки, чорні клобуки, оловці, монголи	Індивідуальні завдання. Опитування.

Рекомендована література

Основна література:

1. Археологія України. Курс лекцій. – К., 2005.
2. Андрух С.И. Нижнедунайская Скифия в VI - I в. до н. э. - Запорожье, 1995.
3. Артамонов М.И. Киммерийцы и скифы. - ЛГУ, 1974.
4. Археологія Української ССР. Т.1: Первобытная археологія. - К.: Наукова думка, 1985.
5. Археологія Української ССР. Т.2: Скифо-сарматская и античная археологія. - К.: Наукова думка, 1985.
6. Археологія Української ССР. Т.3: Раннеславянский и древнерусский периоды. - К.: Наукова думка, 1986.
7. Бунятян К.П. Давнє населення України. – К.: Либідь, 1999.
8. Грач А.Д. Древние кочевники в центре Азии. – Москва, 1980.
9. Груссе Р. Чингисхан: покровитель вселенной. Жизнь замечательных людей (серия №273). – Москва: Молодая гвардия, 2007.
10. Гумилев Л.Н. Хунну, - Москва, 1960.
11. Гумилев Л.Н. Древние тюрки. – Москва: Наука, 1967.
12. Гумилев Л.Н. Древняя Русь и Великая степь. – Москва: мысль, 1989.
13. Гумилев Л.Н. Этносфера. Источники людей и история природы. – Москва: Оникс, 2003.
14. Гумилев Л.Н. история народа хунну. – Москва: АСТ, 2004.
15. Добролюбовский А.О. Кочевники Северо-Западного Причерноморья в эпоху средневековья. - К.: Наукова думка. 1986.
16. Дюмезиль Ж. Скифы и нарты. – Москва, 1990.
17. Залізник Л.Л. Стародавня історія України. - К.: Темпора, 2019.
18. Кляшторній С.Г., Савинов Д.Г. Степні імперії Древньої Євразії. – Санкт-Петербург, 2005.

19. Королькова У.Ф. Властители степей. – Санкт-Петербург: Изд-во Гос. Эрмитажа, 2006.
20. Крадин Н.Н. Империя Хунну. – Москва., 2002.
21. Кузьмина Е.Е. Древнейшие скотоводы от Урала до Тянь-Шаня. – Фрунзе, 1986.
22. Липец Р.С. Образы батыра и его коня в тюрко-монгольском эпосе. – Москва: Наука, 1984.
23. Мозолевський Б.М. Скіфський степ. – К., 1983.
24. Мурзин В.Ю. Происхождение скифов: основные этапы формирования скофского этноса. – К., 1990.
25. Ильинская В.А., Тереожкин А.И. Скифия VII – IV вв. до н.э. – К., 1983.
26. Полин С.В. От Скифии к Сарматии. - К., 1992.
27. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації. – К., 1996.
28. Рерих Ю.Н. Звериный стиль у кочевников Северного Тибета. – Москва: Международный центр Рерихов, 1992.
29. Плетнева С.А. Печенеги, торки, половцы в южнорусских степях. // МИА. - №62 – Москва, 1958.
30. Плетнева С.А. Половецкие каменные изваяния // САИ. Вып. Е4-2. – Москва, 1974.
31. Рыбаков Б.А. Геродотова Скифия. Историко-географический анализ. - М: Наука, 1979.
32. Скифо-сибирский звериный стиль в искусстве народов Евразии. - М.: Наука, 1976.
33. Словник-довідник з археології. -К.: Наукова думка, 1996.
34. Симоненко О.В. Кочовики раннього середньовіччя в причорноморському степу // Давня історія України: В 2т. – К., 1995. – Т.2. – С. 69-78.
35. Симоненко О.В. Сармати // Давня історія України: В 2т. – К., 1994. – Т.1. – С. 137-156.
36. Сминтина О.В. Ландшафт в контексті палеоекологічного підходу до вивчення культури: проблеми та перспективи. – Записки історичного факультету ОНУ. Вип. 11. – Одеса, 2001.
37. Смирнов К.Ф. Савромати. – Москва, 1964.
38. Степи Евразии в эпоху средневековья. Археология СССР. - М.: Наука, 1983.
39. Толочко П.П. Кочевые народы степей и Киевская Русь. - К., 1999.
40. Федоров-Давидов Г.А. Кочевники Восточной Европы под властью золотоордынских ханов. – Москва, 1966.
41. Черненко Е.В. Скифские лучники. - К.: Наукова думка, 1981.
42. Черных Е.Н. Степной пояс Евразии: феномен кочевых культур. – Москва: Рукописные памятники Древней Руси, 2009

Електронне джерело. – Режим доступу :

1. <https://www.litres.ru/sabit-ahmatnurov/kochevniki-evrazii-ot-ariiev-do-zolotoy-ordy/chitat-onlayn/>
2. <http://flibusta.site/b/421458/read>
3. <https://www.twirpx.com/file/263531/>
<http://ihaefe.org/files/publications/full/koch-emp-evr.pdf>
4. https://books.google.com.ua/books?id=cWmPCgAAQBAJ&pg=PA417&lpg=PA417&dq=%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0+%D0%BF%D0%BE+%D0%BA%D0%BE%D1%87%D0%B5%D0%B2%D1%8B%D0%BC+%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0%D0%BC+%D0%B5%D0%B2%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B8%D0%B8&source=bl&ots=ZvpDlckEDv&sig=ACfU3U0nIaZ3q6zZdEgBW0CvUYtg4g9CmQ&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwjggoCX47DhAhVpsIsKHV_qDgEQ6AEwD3oECAgQAQ
5. https://books.google.com.ua/books?id=D5R2DwAAQBAJ&pg=PA18&lpg=PA18&dq=%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0+%D0%BF%D0%BE+%D0%BA%D0%BE%D1%87%D0%B5%D0%B2%D1%8B%D0%BC+%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0%D0%BC+%D0%B5%D0%B2%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B8%D0%B8&source=bl&ots=ZvpDlckEDv&sig=ACfU3U0nIaZ3q6zZdEgBW0CvUYtg4g9CmQ&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwjggoCX47DhAhVpsIsKHV_qDgEQ6AEwD3oECAgQAQ

[D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0%D0%BC+%D0%B5%D0%B2%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B8%D0%B8&source=bl&ots=TLyw9aGisx&sig=ACfU3U3lDa1u6aoD1IYXJj_77JZCFkCqMw&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKewj3vp-547DhAhVIpYsKHSzQCjo4ChDoATAGegQICRAB](http://www.ancient-history.com/.../31708-arkheologija-ukraniarkheologija-ukrainy.html)

6. www.booksqid.com/.../31708-arkheologija-ukraniarkheologija-ukrainy.html

7. [www.twirpx.com/files/historic/ukraine/ancient history/](http://www.twirpx.com/files/historic/ukraine/ancient%20history/)

8. <https://storify.com/.../vinokur-trubchaninov-davnya-i-serednovichna-istori>

9. www.academia.edu/.

Інформаційні ресурси.

1. Військова археологія . - Режим доступу: <http://klad.hobby.ru/milarch.htm>
2. Бібліотека Гумер - гуманітарні науки. Режим доступу: <http://www.gumer.info>
3. Журнал «Археологія». – Режим доступу: http://www.vgosau.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=93&Itemid=171
4. Інститут археології НАН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.iananu.org.ua/>
5. Національна бібліотека ім. В. Вернадського [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>.
6. Система дистанційного навчання СНУ ім. В. Даля – <http://moodle.snu.edu.ua/>
7. Сайт №2 системи дистанційного навчання СНУ ім. В. Даля – <http://moodlesti.snu.edu.ua/>

Методичне забезпечення

1. Авдусин Д.А. Археология СССР. Учеб. для студ. ун-тов. – Москва: Высшая школа, 1977.
2. Археологія України: курс лекцій: навч. пос. за ред. Л.Л. Залізняка. – К.: Либідь, 2005.
3. Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України: підр. для студ. іст. вищ. навч. закл. – Тернопіль, 2005.
4. Мартынов А.И. Археология: учебник для студ. вузов, обуч. на спец. «История». – Москва: Высшая школа, 2000.
5. Пастернак Я. Археологія України: первісна, давня, середньовічна історія України за археологічними джерелами. – Торонто: НТШ, 1961.
6. Скакальська І.Б. Археологія: навч. методичний посібник. – К.: ЦУЛ, 2018.
7. Чмихов М.О., Кравченко Н.М., Черняков І.Т. Археологія та стародавня історія України: курс лекцій: навч. посіб. – К.: Либідь, 1992.

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Присутність на заняттях та засвоєння лекційного матеріалу за темами	30	-
Присутність на заняттях (у період настановної сесії) та своєчасне виконання самостійних практичних завдань у межах тем	-	20
Індивідуальна робота	20	30
Залік (тест)	50	50

Разом	100	100
--------------	------------	------------

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Дотримання академічної доброчесності за курсом ґрунтується на внутрішньо-університетській системі запобігання та виявлення академічного плагіату. До основних вимог за курсом віднесено - посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Перевірка текстів на унікальність здійснюється однаковими для всіх здобувачів засобами: – за допомогою програмного забезпечення Unichек і засобів системи MOODLE; за Internet-джерелами – за допомогою програми Antiplagiarism.net.

Завдання і заняття:

Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Здобувачі мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку здобувачі зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. Якщо здобувач вищої освіти відсутній з поважної причини, він/вона презентує виконані завдання під час консультації викладача. Здобувач вищої освіти має право на оскарження результатів оцінювання.

Поведінка в аудиторії:

Курс передбачає індивідуальну та групову роботу. Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики. На аудиторні заняття слухачі мають з'являтися вчасно відповідно до діючого розкладу занять, яке міститься на сайті університету. Під час занять усі його учасники мають дотримуватися вимог техніки безпеки.

